

ASPECTE CONTABILE ȘI FISCALE PRIVIND DATORIILE FINANCIARE

ACCOUNTING AND FISCAL ASPECTS OF FINANCIAL DEBTS

Galina BĂDICU, dr., conf. univ., ASEM

e-mail: gbadiku@inbox.ru

Natalia CHIPER, ASEM

e-mail: chipernatalia@gmail.com

Abstract. *In conditions the insufficiency of own resources and the need to ensure continuity of activity, an entity has the need to resort to credits and loans as a source of funding. The role of credit and loan contracts undoubtedly increases the execution of various transactions, the implementation of new technologies, the granting of facilities to the employees of the entity in order to maintain qualified staff, etc. Thus, the subject addressed in this article targets financial liabilities. In this context, the purpose of this research is to determine the current state and to provide relevant general information on the significance of loans and credits, documentary perfecting, tax regime and accounting aspects, based on current legislation.*

Cuvinte-cheie: financial debts, bank credits, loans, borrowing costs, interest rate, income tax.

JEL classification M41

Introducere.

Este știut faptul, că entitățile activează în mediul economico-social în care se confruntă cu nevoia de resurse majore pentru asigurarea continuității activității economice, finanțarea unor proiecte de dezvoltare și investiții etc. Insuficiența periodică a surselor de finanțare impune o cerere mare a entităților privind resursele împrumutate. Rolul contractelor de credit și împrumut sporește incontestabil efectuarea diverselor tranzacții, implementarea unor tehnologii noi, acordarea facilităților angajaților entității în scopul menținerii cadrelor calificate etc.

Scopul prezentei cercetări constă în investigarea aspectelor teoretice și practice ale contabilității datoriilor financiare în vederea identificării stadiului actual și fundamentării concluziilor aferente temei de cercetare, conform cerințelor normelor contabile și fiscale naționale existente. Pentru a realiza și pune în valoare scopul cercetării, au fost stabilite următoarele **obiective:**

- ✓ examinarea teoretică a conținutului economic al noțiunii de datorii financiare;
- ✓ identificarea componenței datoriilor financiare;
- ✓ delimitarea și examinarea aspectelor contabile și fiscale privind datoriile financiare, *cu excepția datoriilor privind leasingul;*
- ✓ studiul și sinteza documentelor primare și a rapoartelor fiscale aferente datoriilor financiare.

Cu ajutorul **metodelor de analiză și sinteză** a unor surse de informare ca: acte legislative și normative ale Republicii Moldova în domeniul contabilității și fiscalității, inerente temei de cercetare, lucrările cercetătorilor din domeniu, analize și studii de cercetare, precum și cu aplicarea **metodelor de comparație, inducție și deducție** a fost posibilă evidențierea esenței problematicii aferentă temei de cercetare. Investigațiile au fost efectuate în baza prevederilor SNC-urilor, Codului fiscal și a Codului Civil.

Conținutul de bază.

Analiza critică a literaturii de specialitate și a reglementărilor naționale în vigoare a permis constatarea următoarelor realități privind definirea, caracteristica, clasificare, contabilizarea și descrierea aspectelor contabile și fiscale privind creditele și împrumuturile.

Conform prevederilor naționale contabile, creditele și împrumuturile se califică ca datorii financiare. Astfel, potrivit prevederilor SNC „Capital propriu și datorii”, **datoriile financiare** reprezintă obligații actuale ale entității ce decurg din creditele și împrumuturile primite pe un termen stabilit și pentru o anumită plată (dobândă) sau gratuit și prin stingerea cărora se așteaptă să rezulte o diminuare de resurse care încorporează beneficii economice [8, pct. 4, pct. 41]. Potrivit, pct. 32 din standardul nominalizat, în funcție de termenul de achitare, datoriile financiare se subdivizează în datorii curente și pe termen lung. Datoria financiară se consideră curentă atunci când ea urmează a fi stinsă în termen de 12 luni de la data raportării. Toate celelalte datorii financiare se clasifică ca datorii pe termen lung. Astfel, datoriile financiare se înregistrează în urma tranzacțiilor sau evenimentelor anterioare, care rezultă din contractele încheiate cu persoanele juridice și fizice [8, pct. 30].

În acest context, putem conchide următoarele momente:

✓ mijloace bănești primite de la bănci în baza contractului încheiat între entitate și instituția financiară se numește **credit bancar**, unde banca (creditor) se obligă să pună la dispoziția unei entități (debitor) o sumă de bani, iar debitorul se obligă să restituie suma primită și să plătească dobânda și alte sume aferente prevăzute de contractul de credit. Valoarea contractului de credit este întotdeauna cu dobândă. **Dobânda** reprezintă sumă de bani care se plătește pentru numerarul împrumutat [5]. La stabilirea dobânzii părțile urmează să țină cont de rata refinanțării stabilită de Banca Națională a Moldovei [2, art. 869]. Dobânda trebuie achitată conform graficului încheiat de bancă. În cazul neachitării creditorul dispune de prioritate în drepturi și poate cere executarea obligatorie a restituirii creditului și dobânzii. Operațiunile ce țin de mișcarea **creditelor bancare** se perfectează cu contract de credit, graficul de rambursare a cotei creditului și a dobânzilor, contract de gaj, notificat de notar, notă contabilă sau notă de transfer emisă de bancă, extras de cont și ordin de plată emis de debitor. Conform prevederilor SNC „Cheltuieli”, dobânzile aferente creditelor se recunosc în componența altor cheltuieli ale activității operaționale [9, Anexa 4].

✓ **împrumutul** reprezintă sumele primite de la persoane juridice și fizice pe un termen stabilit și pentru o plată anumită. Conform art. 867 din Codul civil, prin **contractul de împrumut** o parte (*împrumutător*) se obligă să dea în proprietate celeilalte părți (*împrumutatul*) bani sau alte bunuri fungibile, iar aceasta se obligă să restituie banii în aceeași sumă sau bunuri de același gen, calitate și cantitate la expirarea termenului pentru care i-au fost date [2]. Valoarea contractului de împrumut poate fi gratuită sau cu dobândă. Întrucât legislația RM nu stabilește un formular de document primar pentru operațiunea de calculare a dobânzilor aferente contractelor de împrumut, pentru justificarea documentară, în opinia noastră, poate servi o notă contabilă elaborată de entitate, care să conțină cerințele de bază aferente documentelor primare prevăzute în Legea contabilității și raportării financiare [6, art. 11 (7-8)]. Operațiunile ce țin de mișcarea **împrumuturilor** se perfectează cu contract de împrumut, ordine de plată, dispoziții de încasare/plată, notă contabilă, în cazul dobânzii și extrase de cont.

✓ **Datoriile financiare** se recunosc pe măsura primirii creditelor și împrumuturilor și se înregistrează fie ca majorare a numerarului sau a altor active concomitent cu majorarea datoriilor pe termen lung sau curente.

✓ Pentru contractele de credit și împrumut primite ce presupun dobândă, datoriile aferente dobânzilor se recunosc pe măsura calculării lor conform condițiilor contractuale și se contabilizează ca *majorare a cheltuielilor curente* (cheltuieli privind dobânzile) [9] și *majorarea datoriilor* (dobânzi aferente creditelor și împrumuturilor) [8, pct.43], separat de suma de bază a datoriilor privind creditele și împrumuturile primite [10, pct. 9].

✓ Creditele și împrumuturile pe termen scurt sunt menite, în cele mai dese cazuri, acoperirii insuficienței temporare de numerar și asigurării continuității procesului de producție, iar cele pe termen lung sunt destinate procurării sau creării activelor imobilizate. În acest context, dobânzile aferente creditelor destinate construcției sau producției unui activ cu ciclu lung de producție se capitalizează. *Capitalizarea costurilor îndatorării* - procesul de includere a costurilor îndatorării în valoarea contabilă a activului cu ciclu lung de producție. Capitalizarea acestor costuri se admite în cazul în care există certitudinea că ele vor genera beneficii economice viitoare entității, iar mărimea lor poate fi evaluată în mod credibil [10, pct. 4, pct. 11, 1].

Pentru generalizare informațiilor privind creditele și împrumuturile primite, conform prevederilor Planului general de conturi sunt prevăzute următoarele conturi contabile, în funcție de termenele de rambursare [7]:

- 411 *Credite bancare pe termen lung,*
- 412 *Împrumuturi pe termen lung,*
- 511 *Credite bancare pe termen scurt,*
- 512 *Împrumuturi pe termen scurt.*

Analiza critică a SNC-urilor ne-a permis să constatăm următorul fapt:

1. SNC „Capital propriu și datorii” abordează creditele și împrumuturile doar din punct de vedere al componenței - ca datorii financiare, dar nu și ca definiție [8].

2. SNC „Costurile îndatorării” tratează, atât creditele, cât și împrumuturile - ca împrumuturi. Astfel, pct. 4 din SNC-ul nominalizat definește „*împrumuturile ca totalitatea creditelor bancare și împrumuturilor primite de entitate de la alte persoane juridice și/sau fizice pe o perioadă stabilită și pentru o anumită plată*” [10].

Acest fapt, ne permite să concluzionăm că prevederile naționale contabile, ce reglementează datoriile financiare, nu explică conținutul economic, doar componența acestora. Totodată, în opinia noastră, la subiectul datorii financiare, există o necorelare între prevederile SNC „Capital propriu și datorii” și SNC „Costurile îndatorării”, ori în vederea adaptării standardelor naționale la practici europene și internaționale s-au omis unele momente.

3. În cazul primirii creditelor și împrumuturilor în valută străină apar diferențe de curs valutar, care se determină și se reflectă în conformitate cu SNC „Diferențe de curs valutar și de sumă”. Echivalentul în monedă națională se determină prin aplicarea cursului oficial al leului moldovenesc la data:

- ✓ înregistrării inițiale a operațiunii în valută străină;
- ✓ achitării integrale sau parțiale a datoriilor aferente operațiunilor în valută străină;
- ✓ întocmirii situațiilor financiare (data raportării) [11].

Diferențele de sumă favorabile și nefavorabile care apar la data achitării datoriilor **se recunosc** ca venituri sau cheltuieli curente. La întocmirea situațiilor financiare datoriile financiare în valută străină se recalculează prin aplicarea cursului oficial al leului moldovenesc la data raportării [11].

4. Potrivit art. 25 (2) al Codului fiscal deducerea cheltuielilor aferente dobânzilor suportate în baza contractului de împrumut de către agenții economici în folosul persoanelor fizice și juridice (cu excepția instituțiilor financiare, a organizațiilor de micro finanțare și a companiilor de leasing) se acceptă în limita ratei medii ponderate a dobânzii la creditele acordate de sectorul bancar persoanelor juridice pe termen de până la 12 luni și peste 12 luni în secțiunea pe lei moldovenești și pe valută străină [3]. Cheltuielile aferente dobânzilor plătite sau calculate se reflectă în Declarația cu privire la impozitul pe venit (forma VEN 12, codul rd. 03010), care se întocmește la sfârșitul fiecărui an de gestiune. Conform prevederilor art. 89 din CF [3], fiecare plătitor de dobânzi în

folosul persoanelor fizice, cu excepția celor efectuate în folosul întreprinzătorilor individuali și al gospodăriilor țărănești (de fermier), este obligat să rețină din fiecare dobândă și să achite ca parte a impozitului o sumă egală cu 12 % din plată. Suma impozitului achitat se reflectă în Darea de seamă privind suma venitului achitat și impozitul reținut din acesta (Forma IPC 18, codul rd. DOB). Prin urmare, împrumutătorul-persoana fizică rezidentă, este obligat în baza art. 83 din CF [3], să prezinte Declarația persoanei fizice cu privire la impozitul pe venit (forma CET15, în rândul C4 „Alte venituri”), în care să indice suma totală a dobânzii primite și a impozitului reținut la sursă de plată.

5. Începând cu 01.01.2018 potrivit punctului 12) al articolului 226¹¹ al CF persoanele care desfășoară activitate de întreprinzător, cu excepția deținătorilor de patente de întreprinzător și a persoanelor fizice care practică activitate independentă, sunt obligate să prezinte Serviciul Fiscal de Stat informația privind împrumuturile contractate de la persoane fizice în perioada anului fiscal și cele rambursate persoanelor fizice, reflectate în contabilitatea entității ce depășește cumulativ suma de 200 000 lei [3]. Termenul limită de prezentare a informației este 25 ianuarie al anului următor celui de gestiune. Potrivit art. 253 al Codului Fiscal:

a) prezentarea tardivă a informației prevăzute la art.226¹¹ alin. (5) se sancționează cu amendă în mărime de la 1,5% la 2,5% din suma indicată în informația prezentată tardiv, dar nu mai mult de 25 mii de lei.

b) prezentarea informației prevăzute la art.226¹¹ alin. (5) neautentice de către persoanele indicate se sancționează cu amendă de la 5% la 10% din diferența dintre suma care urma să fie indicată și cea indicată în informație, dar nu mai mult de 50 mii de lei.

c) neprezentarea informației prevăzute la art.226¹¹ alin. (5) de către persoanele indicate se sancționează cu amendă de la 10% la 20% din suma care urma să fie indicată în informație, dar nu mai mult de 150 mii de lei [3].

Concluzii.

Cercetările efectuate au permis formularea următoarelor concluzii:

1. Pentru soluționarea neconcordanțelor referitoare la definirea datoriilor financiare și a costurilor îndatorării, se recomandă definirea acestora, astfel:

Datoriile financiare ca obligații actuale ale entității ce rezultă din procurarea capitalului atras - credite și împrumuturi primite pe un termen stabilit și pentru o anumită plată (dobândă) sau gratuit, asumate cu scopul acoperirii insuficienței de resurse proprii (recomandare pentru SNC „Capital propriu și datorii”).

Costurile îndatorării - dobânzi și alte costuri aferente datoriilor financiare (recomandare pentru SNC „Costurile îndatorărilor”).

Astfel, va fi o corelare între aceste două standarde, care va contribui la evitarea dublei abordări a creditelor și împrumuturilor primite.

2. **Datoriile aferente principalului** (creditelor și împrumuturilor primite) se recunosc și se contabilizează pe măsura primirii creditelor și împrumuturilor în baza documentelor confirmative, iar costurile îndatorării se contabilizează separat de suma de bază a datoriilor financiare.

3. **Recunoașterea și contabilizarea costurilor îndatorării** sunt condiționate de destinația contractelor de credit și de împrumut, în funcție de faptul dacă acestea sunt sau nu atribuibile direct achiziției, construcției sau producției unui activ cu ciclu lung de producție.

4. **Contractul de împrumut cu dobânda**, reprezintă o sursă de venit pentru împrumutător și urmează de calculat și achitat impozitul pe venit. În temeiul art. 89 al CF al Republicii Moldova, fiecare plătitor de dobânzi în folosul persoanelor fizice, este obligat să rețină din fiecare dobândă și să achite ca parte a impozitului o sumă egală cu 12 % din plată [3].

5. Acordarea și/sau primirea împrumutului fără dobândă nu are consecințe fiscale asupra părților.

6. Împrumutatul - persoană juridică deduce cheltuielile aferente dobânzilor suportate în limita ratei medii ponderate a dobânzii determinată de BNM la creditele acordate de sectorul bancar pe termen de până la 12 luni și peste 12 luni în valută națională și străină [3]. În acest context, dobânzile calculate și achitate vor majora/micșora profitul impozabil al împrumutatului.

Referințe bibliografice:

1. Bucur V., Bădicu G. ș.a. *Aspecte ale recunoașterii, evaluării și contabilizării costurilor îndatorării*. În: Analele ASEM. Chișinău: Editura ASEM, 2015, nr. 1, Ediția a VIII-a, nr. 1/2015, p.p. 40-55.
2. *Codul civil Nr. crt.1107 din 06.06.2002*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 2002, nr. 82-86 din 22.06.
3. *Codul fiscal al Republicii Moldova*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 25.03.2005. Ed. spec.
4. *Contabilitatea întreprinderii*. Colectiv de autori. Ediția a II-a. Chișinău: Editura Cartier. 2017. 632 p.
5. *Dicționarul Explicativ al limbii române*. București: Editura Univers enciclopedic, 1998. 1172 p.
6. *Legea Contabilității și raportării financiare*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 05.01.2018, Nr. 1-6.
7. *Planul general de conturi contabile cu aplicarea de la 01 ianuarie 2014*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013. nr. 233-237 (4551-4555) din 22.10.2013.
8. *SNC „Capital propriu și datorii”*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013. nr. 233-237 (4551-4555) din 22.10.2013.
9. *SNC „Cheltuieli”*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013. nr. 233-237 (4551-4555) din 22.10.2013.
10. *SNC „Costul îndatorărilor”*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013. nr. 233-237 (4551-4555) din 22.10.2013.
11. *SNC „Diferențe de curs valutar și de sumă”*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013. nr. 233-237 (4551-4555) din 22.10.2013.